

to je resnica, da je potrkal nenadoma nekdo na duri. Jedva sva odskočila narazen, ko so se že odprla vrata in v sobico je prihrumela Mária z vikom:

„Gospodična, mamá Vas prosijo, da pridete takoj k nam!“ — —

Franja pravi, naj jo spremim z vlakom do Z., kjer naj si kupim — mesto naconikov nanosnik, ki je bajé elegantnejši in manj filisterski.

Vidiš, sedaj, ko sem njen, že začenja komandirati! O te ženske! — Pa kaj naj storim: ukloniti se moram...

Tako se je torej po dolgih ovinkih vendar razrešila moja zaljubljenost, ki uživa sedaj pravcate orgije. Franja ostane — radi mojih prošnjâ — še en teden dlje v Logu; potem pa jo spremim prav domov.

Svojim sem že vse povedal. Oba sta zadovoljna, saj ljubita Franjo že kakor svojo hčerko. Zaročim se torej na njenem domu prav gotovo. Tudi Zupanovi vedó za najino razmerje ter je odobravajo. Če Bog da, napravim letos svoj doktorat in danes leto osorej bom že srečen mož svoje „beraške učiteljice“, ki niti „lepa“ ni! Juhej! —

Kakor vidim, sem Ti napisal mesto pisma kar celo knjigo. Nû, izpraznil sem svojo dušo človeku, ki z menoj sočustvuje. Nadejam se, da mojega zaupanja ne zlorabiš, saj sem spoštoval v Tebi vedno rahločutnega prijatelja. Nadejam se pa tudi, da mi na previliki sreči čestitaš!

Zdrav! — Tvoj odkritosrečni

Ciril.

(Zvršetek pride.)

Otroška psihologija.

(Zapiski iz pogorskega življenja).

Bratec in sestra sta bila, zdrava kakor riba, in čvrsta da je bilo veselje gledati ju. Deček je imel jedva štiri leta, a deklica nekaj čez pet.

Bila sta nekaka posebnost med otroškim drobižem. Lepi, nedolžni obrazek, črne, velike, umne oči, prirojena živahnost in že zgodaj se javljajoča nadarjenost, vse to ju je prikupilo vsakemu na prvi mah.

Čudovito rada sta se imela; drug brez drugega nista mogla ostati dolgo. Najuzornejši komunizem je vladal med njima: igrače, sladčice, sadje, vse sta imela in uživala skupno. Če je paglavček jokal (kar se je zgodilo le redko), takoj je pritegnila še deklica; če se je sestra zasmijala, tudi bratec je udaril v smeh.

Kar je bilo še bolj čudno, druge družbe nista marala. Niti pogledala jih nista, kamoli se pridružila vaškim otrokom, ko so se shajali na vasi, in šo kričali, tekali, veselili se, lase si pulili in jokali. Vedno le doma, ali v obližji, vedno sama, a vendar vedno vesela in živa.

Zvečer pa, ko so bili vsi domači zbrani v topli izbi, sta toliko razgrajala in uganjala toliko otročjih burk, da je bila prava „komedija“. Seveda, na teh zabavnih

večerih zadnja točka na vspredu je bil vedno le — zaspanec.

Čez dan, če se jima ni ljubilo razsajati, zatekla sta se na kakov priljubljen prostor, vzela v roke igrače, in se mirno pogovarjala in važno igrala „veliko življenje“.

Ker sta vse opazovala pri velikih, sta tudi vse posnemala. Kazala sta bistro glavico, osobito malček, in za njuna leta sta bila čudovito razvita.

Nekaterikrat bi ju bil zapazil do smešnosti resna, s temnim pogledom in z nagubanim čelom. Takrat sta imela po glavi kaj nenavadnega in zeló resnega; igrala sta n. pr. „gospodarja in gospodinjo“.

Če si poslušal, ne da bi te videla, slišal si približno take pogovore:

— Veš ti, rekla je zdihujé deklica, da sem v velikih skrbih radi punice. Vsa peče in gori v lice. Sirotče, kako je bolno!

In negovala je svojo nerodno punico napravljeno iz cunj.

— Bolna je, praviš? skuhaj jej kave; svetoval je mali

— Neče je; morda jo trebušček boli.

-- Ali joče?

— Ne, ne joče.

— Pa bolna ni. Stepsti jo je treba. Vidiš jo, sitnost razvajena!

— Ne, ubožica, tepel je ne boš, ne!

— Daj, da jo pogledam.

— Zdaj ne; tihó bodi, ker spi.

— No pa, bom spal tudi jaz. Sedaj bo noč, hočeš?

— Da; in lunica tudi pride.

-- Tista zlata?

— Da; in polno, polno lučic gori visoko. visoko.

— Kdo jih prižge?

— Bog.

— Je-li da Bog ima rad male otroke?

— Gotovo, če vbogajo mamico.

— Pa ti nisi vbogala; tebe nima rad.

— Ali jaz sem velika.

— Jaz tudi bom velik; kedaj bom velik, a?

— Jutri boš ti velik.

— Jutri bom velik? Kakšno bo to „velik“?

— Takšno. Pojdi, zdaj greva delat na polje.

— Žito bova sejala, ne-li?

— Da; in kopála bova zemljo.

-- In travo kosila.

— Veš ti, delavcev bo treba; a troški so, troški!

Bog pomagaj! in letina kaže slabo. Kuko plačamo davke?

— Da, kako plačamo mačke?

— Kaj?! ne mačke, davke sem rekla.

— Mačke, mačke.

-- Ne mačke. Vidiš pa! . . .

— Mačke, mačke, mačkееее! je gromko zaklical deček in se zasmijal ter tekal proč kakor mala srnica.

In tako sta se pol resno, pol šaljivo pogovarjala; a sprla se nista nikoli; vedno sta si bila dobra.

Otroci se radi jokajo za vsako malenkost, često-

krat iz golega dolzega časa, ker ne vedo kaj družega početi.

Naša drobna znanca sta redkokedaj jokala; posebno dečka ni bilo slišati tako z lehka.

Nekedaj sta se zabavala na nekaj senožeti ne daleč od doma. Deklica je brala cvetice in zraven pela, kar jej je bilo posebno priljubljeno; malček pa se je trudil z neko korenino, katero je hotel izruti, pa ni mogel.

Upiral se je in upiral. Z nožicama v zemljo uprt, z malim životom sključen, pulil je z rokami in pulil; pa mu le ni šlo.

Kri se mu je že prikazovala u mladi pesti. A nič ni delo le srčno naprej!

Dolgo se je trudil brez uspeha; a čim bolj je držala korenina tem bolj trmasto jo je deček vlekel. Jel je naposled kričati in srditi se.

— Da bi te... čakaj ti!... grdina, uh!... ih.. ii!

— Na zadnje mu je šlo na jok od samega srda, ker ni mogel zmagati.

— Kaj ti je? vprašala ga je deklica.

— Noče, vidiš, noče! glej, noče, vidiš, uh, ih!

— Čakaj ti pomagam.

In res mu je pritekla na pomoč.

Upirala sta se še malo trenotkov zajedno. Naposled se mlada korenina nagloma vtrga, in oba otroka se zavalita na hrbet po tleh in se potačita nekoliko po malo strmej senožeti.

Pobrala sta se od tal vsa potolčena in razpraskana nekaj časa se tipala molče tu in tam, kjer je bolelo, pogledala se sè solzami na trepalnicah, in oba mahoma udarila v glasen smeh.

A deček, ki je še vedno tiščal v krvavečej roki izruvano korenino, je začel ž njo udrihati ob zemljo in se ji rogati:

— Ahà, Ahà! sem te! Ti se boš ustavljalà? ubogaj, ubogaj, ahà! sem te!

Vračaje se s polja sta večkrat natrgala cvetlic, ovenčala se ž njimi, napravila lesen križec in se vračala domu v „procesiji“, pojoča: kerje lejson, kirje lej nas! amen! — in deček je še dodal svoj zvoneči U-hu-hùj!

— Jaz sem kaplan, je pripovedoval malček mami, prišedši domu.

— Da, da! kokošji kaplan si ti.

— Oh, oh! coh, ooh! kokošji kaplan! Koko-dék, kokoko-dék, ko-dék . . .

In smeha in skakanja ni bilo ne konca ne kraja, dokler naposled ni prišla navadna antifona:

— Mama, lačen sem; mama, lačna sem.

— Ali sta bila pridna?

— Pridna, pridna!

In jedla sta z največjo slastjo, in lica so jima žarila, in dobra mamka je gledala z zadovoljstvom in s pravičnim ponosom svoja dobra malčika.

Pri sosedovih so imeli tudi otroke, kateri so skušali večkrat privabiti v svojo družbo naša znanca. Pa to se je le redko kedaj zgodilo, kajti ona nista marala za nje. Navadno so ostali eni in drugi na svojih tleh, ter se gledali in pogovarjali le tako preko meje, če ni prišlo

kedaj kaj burnega vmes, da so jo prestopili in se malo zlasali in stepli.

Neka tiha, nezavedna antipatija je vladala med njimi, najbrže zato, ker je vladala že med njihovimi družinami.

Kakoršni stariši, taki navadno tudi otroci; saj se otrok, posebno na maternih kolenih, nauči marsikaj dobrega, pa se ne navzame tudi dosti slabega.

Sosedovi otroci so imeli že vsejane v mlada srca kalí bahatosti in zavisti ob enem, in bili so povrh nagajivi in poredni. Naša dva pa sta pridno reagirala.

Večna človeška narava že v mladi koži!

Začel je pogovor n. pr. eden izmed sosedovih tako:

— Naš atej ima nov klobuk.

Odgovor je prišel takoj od nasprotnega taborja, in kmalu se je razpletlo med obema živahno otročeje tekmovanje.

— Pa naš ima nove hlače.

— Pa naš ima črevlje.

— Naš ima pa bote (škornje.)

— Pa naša mama peče kolače.

— Naša pa nam dá orehov.

— Pa naša — — pa naša je kupila kokoš.

— Pa naša jih kupi pet.

— Pa mi imamo lepo mačko in lovi miši.

— Pa imamo psa, in lovi muhe.

— Naša mačka ima rep.

— Pa naša ima dva.

— Lažeš, vem da jih nima!

— Pa jih ima!

— Pa jih nima!

— Pa jih!

— Pa naša ima ostre kremplje, in dolge, dolge brke.

— Pa naša ima oči velike, in luč notri ima.

— Pa naša ima rep.

— Pa naša ima zobe.

— Pa jaz jo vjamem in jej jih izbijem.

— Pa jaz jih izbijem tebi in tvoji mački in tvojmu ateju in mami.

— Semkaj pridi, bomo videli!

— Pa jih, pa jih, pa jih!

— Oh, oh, ti, hlačar!

— Uh, uh, ti srajčnik!

— Pa ti si vjokanik.

— Ti pa si vmazanik.

— Pa nisem:

— Pa si, vaša mama te ne umiva.

— Pa nisem; ti si, ti si!

— Ti si, ti si, ti si! — — — —

In pri besedah „ti si“ je nastal navadno hudomušen duvet in zmerjanje in pretenje, dokler ni prišlo do fakičnega boja in se niso zlasali.

Tedaj pa so prišle skrbne matere na razdraženo bojišče mirit vzbunjene duhove. In dočim je modra mamka naša dva razposajenca posvarila, pokarala, in tudi stepla, če je bilo treba, soseda se je navadno hudo razsrdila na njo in na njene otroke, a svoje podražila, da bi se drugipot bolj junáško obnesli.

Ah, mamka, mamka! ki tako zgodaj seješ v mlade, nezavedne duše seme razpora in sovraštva! . . .

Ob lepem, toplem vremenu nista ostajala naša razposajenca doma, ampak stari oče ju je peljal kam na polje. Po poti je sledilo prašanje za prašanjem. — Oče, kaj je to? — oče, kaj je tam uno? — oče zakaj to? Oče in oče brez konca in kraja. In potrpežljivi oče je na vse dobrohotno odgovarjal.

Ona sta si pa lepo zapomnila vse, da sta potem doma pravila in razlagala, ter sta razvila v priliki svojo učenost in pokazala svoje razširjeno obzorje za dražilo bahastim sosedom.

Ala, sta bila prava! Škoda za priljubljena malčika!

Ure so jima bile štete. Na lepi, pogorski cvetki tako lepo se razvijajoči je nenadoma pala morilna slana! . . .

* * *

Tu in tam po hribih se je slišalo o otročjih boleznih. V najbližji vasi so bili že pomrli nekteri, in mrtvaški zvon od cerkvice na gori se je pogosto oglašal in žalostno donel ter odmeval po dolinicah.

Materam je srce v prsah trepetalo.

Smrt ni bila daleč! Prvi njeni leden, moreč dah je s tajno grozo prišnil malo vas!

Izmej prvih je bila na vrsti naša deklica. Mahoma je izgubila prirojeno ji živahnost. Vtihnila je. V globokih, umnih očeh se jej je bralo nekaj posebnega; mirna otožnost se je razlila po lepem obrazcu.

Bolezen jo je „lovila“!

— „Oče“, vpraša vsa zamišljena starega očeta, — ali so ljudje v nebesih?

— Seveda so.

— In mali tudi?

— Tudi.

— Ali je lepo tam gori?

— Tako lepo, in tako lepo, da si ne moreš misliti. Bog je gori, in Mati Božja lepa in svetla kakor solnce, in angeljci krasno pojó in leté na zlatih krilih.

— Na zlatih?

— Da; v nebesih je vse zlato.

— So li rože v nebesih?

— In pa še kake!

— In sladčice tudi imajo in jabolka, neli, oče?

— Dakako; vse imajo kar je dobro.

— Ali zebe?

— Oh, ne! solnce prijazno in toplo sije.

— Zakaj ne gremo gori?

— Pojdemo o svojem času.

— Oče, jaz hočem takoj; in mama pride, in atej, in vsi pridemo, in bo lepo.

— Ti imaš še časa.

Uboga deklica je govorila, kakor da bi slutila bližnjo smrt.

Kmalu je legla, zgrabila jo je dávica!

Teden dni je grozovito trpela. Vročica jo je vidno uničevala. Bredlo se ji je veliko. Grlo ji je bil hudo oteklo. Prišel je za njo poslednji dan!

— Mama, mama! je težko izpregovorila. Videla

sem . . . toliko rož . . . toliko lepih! Tam . . . glej! . . . vidim . . . na mizi . . . pri oknu. Vidiš?

Potem za nekoliko časa se dostavila:

— Mama, grem . . . gremo . . .

— Kam, sirota moja, kam?

— Na polje, . . . Oče, pokaži solnce! . . . Kje je?

Potem je nepopisno milo zajejala.

— Mama, boli . . . boli! . . .

A uboga mati jo je negovala, ter zraven žalovala, obupavala! Jok jej je silil v oči in jej stiskal drhtajoče grlo . . .

Vsaka pomoč je bila brez uspeha.

Zadnji dan ni mogla več dihati. Davilo jo je strašno. Zvijala se je u posteljici, stresala se in zdaj pa zdaj se krčevito dvigala ter zopet padala polumrta.

Oči je imela izbuljene, motne; lice zateklo, pekoče; ustnice zažgane bledovišnjeve.

— Mama . . . piti . . . žejna!

In kapljico po kapljici so jej vodo spuščali v zasehla usta; a bilo je kakor da bi padala na razbeljeno železo. Deklica se je vsakipot silno stresla, ko je očutila hladno vodo v ustih in je ni mogla požreti.

Bolečine so bile neznosne.

Mahoma se je malce pomirila; motno je izpregledala in, spoznavši mamó, težko uprašala:

— Mama!

— Kaj, srček moj, sirota!

— So, ali so . . . so hiše . . . u nebesih?

— Da, zlate palače, duša moja! Molči, molči, dete moje!

— Ali boli gori?

— Ne boli, sirotica; gori je vse dobro.

Zopet je zamižala in umolknila. Dihala je hitro in težko. Bleda je bila.

Kmalu potem jej sapa zopet zastane. Zvijaje se strahovito, vzpne se kviško in zopet pade kakor kamen, in usteca se jej zapenijo.

Sapa jej je piskala skozi zateklo grlo.

Neznosne muke, zadnje muke! . . .

Bilo je že pozno na večer.

V sobi se je slišal jok in vzdihovanje. Notri so bili vsi domači in nekatere ženice. A proti svršetku noben ni mogel ostati navzoč; celó bolničin otec je zbežal iz sobe, tako se je vsem deklica smilila.

Edina mati se je krčevito tiščala male posteljice in z nadčloveško močjo vztrajala do konca.

Zunaj je bila najkrasnejša noč. Ščip je seval nizko na obzorji, a zvezdice so veselo migljale, in med listnatim drevjem je šumel hladni vetriček.

Mala bolnica je umirala.

U poslednjih mukah je obupnim, sree trgajočim glasom, nezavestno v enomer klicala mamó.

— Mama! mama! mama! mam . . .! mam . . .! ma . . .! ma . . .! ma . . .!

In tako neprenehoma vedno slabeje skoro pol ure.

Uboga mati je pa jokala, vila roke in mrla v bolestih in v obupnosti, ker ni mogla pomagati detetu, ki jo je do zadnjega dihljaja klicalo na pomoč! . . .

Naposled je deklica utihnila za vedno.

Zvezdice so se smejale, in vetrec je šumel in šumel v gluho noč, ko je mala duša odplula u nebesa.

V sobi je brlela mrtvaška luč, malo, izmučeno, mrzlo truplo je počivalo in onemogla mamka je v nezavesti ležala na podu pri hčerkinii posteljici

A malček!

Takoj od začetka so ga bili poslali od hiše k sorodnikom; a tam so imeli velik križ ž njim, ker ni bilo mogoče vtolažiti ga brez sestrice.

Po njeni smrti, ko so bili doma že vse lepo prekadili in očistili radi boleznii, se je vrnil z nado, da se bode zopet igral z deklico.

A ni je bilo.

Klical in upraševal je; a ni je bilo! Mamka ga je tolažila, ali izguba mu je bila neznosna. Seveda ni vedel kaj je smrt; a klical je in jokal in kričal vse dni za sestrico. V malem srcu je vendar slutil nekaj nedoločnega, groznega, in zvečer se je tiščal le matere.

Zanj ni bilo več nobenega tolažila. In vendar otroci tako lahko vse pozabijo! Naš deček pa ni mogel. Niti jesti se mu ni ljubilo več. Srdil se je in kričal, da je postajal že silno siten. Domače je začelo že skrbeti radi njega.

Po srdu in po kričanju se je zatekel v kakov kot žalosten in utrujen ter tam jokaje klical in klical sestrico, dokler ni zaspal v solzah.

Neka dobra deklica, katero sta prej trpela zdaj pa zdaj v svoji družbi, se mu je enkrat približala, da bi ga tolažila. Vbogemu dekletu se je revček smilil.

Milo se ji je storilo, vidé ga v solzah.

— Molči, molči! mu je rekla. Ne jokaj več, saj bom jaz pri tebi, da bova skupaj igrala.

Deček se je srdito razkoračil pred njo, pesti stisnil, zamižal, glavo stresel in zakričal na vse grlo:

— Kedar te nečem, kedar te nečem!

Hotel je reči: Kedar pravim, da te nečem, te nečem; a ni znal sirota!

Deklica je silila s tolažbo, a on razkačen se je zagnal v njo, suval jo in tepel.

Deklica, dobra deklica, užaljena do duše, je nesla obe pesti k očem, skrivila usta in udarila v glasen jok.

Počasi in jokaje se je pobrala domu.

A deček vidé jo tako, se je vendar upokojil, nesel prste k ustecam, glavo sklonil nekoliko in gledal izpod lobja za deklico.

Naposled je prišel konec tudi žalosti, kričanju, solzam in malčeku ob enem.

Bolezen ga je zgrabila kar čez noč. V štirindvajsetih urah ga je umorila med groznimi bolečinami....

In konec je bilo drobnemu življenju.

Žal obeh!....

Kje je zdaj materino veselje? kje nje nada in ponos? Kje veselo kričanje? kje zgodnje modrovanje, kje šala, kje šumni smeh, razlegajoč in zveneč kakor glas zrebrnega zvončka?....

Črni oblak nesreče se neprestano vlačii sem ter tja in ne uprašuje kodii projektira temno senco.

Smrt divjá od vrat do vrat. Slepá je in neizprosna; vsejedno je zanjo, če zadene osemdesetletnega onemoglega starca, ali pa komaj povojev oproščenega bujno cvetočega malčika!....

Ah ta smrt!....

ab

Mladostne sanje.

Spisala Vanda.

(Dalje.)

Mesec marec 18—

Danes je nedelja. Poležala bi bila gotovo nekoliko delj časa v postelji, ko bi se ne ustrašila svoje matere, ki mi je žugala, držé v roki z vodo napolnjeno časo, da me polije, ako brž ne vstanem. Kar zbala sem se in pozneje sem bila prav zadovoljna, da sem se udala svoji usodi in skočila brzo s postelje a ne radi tega, da bi mi zona ne pretresla udov, ampak zato sem bila naposled izredno vesela, ker sem videla njega, kar bi se gotovo ne primerilo, ako bi mi mati ne zapretila. Ker vem, da ugodim tudi svojemu dnevniku, ako mu rázodenem kako da je bilo mogoče videti njega že zjutraj, koj ko sem planila s postelje, hočem mu privoščiti še to skrivnost.

Skočivši s postelje, vleklo me je nekaj k oknu. Odstranim nekoliko zaveso in polukam na ulico. In glej! Slučaj! Ravno isti hip je vstopil on — gospod Krasan — moja nekdanja antipatija v vežo nasprotnega poslopja. Mal kovčeg je nosil v roki. Kar zamislila sem se, a koža, ki se mi je ježila, opomnila me je, da nisem baš v kožuhu. Naglo se oblečem, popravim nekoliko razmršane lase in zopet stečem k oknu; hotela sem ga videti, ko bi izstopil, kajti najbrže se je šel le poslovit k gospodični Jurovičevi svoji prijateljici. Čudno se mi je zdelo tudi to, kajti zakaj se ni poslovil od nje že včeraj, ko sem bila jaz ravno pri njej. Na ta način bi bila lahko zvedela kam pojde. Mogoče pa, da ga je še-le pozno presenečila kakova brzoyavka. Dolgo časa sem tako skrivaj pazila na ljudi, ki so prihajali iz one veže, iz ktere je imel vsak hip izstopiti tudi, oni ki mi je bil predstavljen še-le pred kratkem — in — in —

Dolgo se je mudil, zato se premislim, da bi bilo bolje, ako se še preje umijem in toliko spravim svojo zunanost, da bi lahko odprla okno in se naslonila nanje. Ko sem bila spravljena, pokazal se je v veži. A tukaj? Ha — ha! Danes se debelim samega smeha. Sedaj me ne skrbi več moja včerajšnja nerodnost, kajti njegova neokretnost se je pokazala danes še huje. Revež! Ha — ha! To ni vsakdanja stvar, pa če bi tudi bila, če bi kakega drugega zadelo kaj sličnega, ne bilo bi mi na tem prav nič ležeče ali pripetilo se je baš njemu — ošabnežu — ha — ha! Zaupaje to svojemu dnevniku, se lahko še kedaj nekoliko posmejem, predstavlja je si oni prizor.